

Jerzy Adamczyk

Opieka duszpasterska w parafii w sensie kan. 517 § 2 : uwagi i refleksje kanoniczne

Seminare. Poszukiwania naukowe 35/2, 31-45

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. JERZY ADAMCZYK
Wyższe Seminarium Duchowne w Radomiu

OPIEKA DUSZPASTERSKA W PARAFII W SENSIE KAN. 517 § 2. UWAGI I REFLEKSJE KANONICZNE

1. WSTĘP

Jest faktem, że przepisy kan. 517 § 2 w ciągu kilku lat od ich ogłoszenia zostały wprowadzone w życie w niektórych Kościołach lokalnych w Stanach Zjednoczonych, a także w innych krajach. Możliwości dopuszczone przez ten kanon powodują jednak powstanie konkretnych kanonicznych (i nie tylko) kwestii, które diecezje muszą podjąć, gdy usiłują zapewnić opiekę duszpasterską w parafiach, w sytuacji, gdy zmniejsza się liczba dyspozycyjnych do pracy duszpasterskiej prezbiterów¹.

Poniższe przedłożenie jest próbą pokazania, jak na płaszczyźnie prawnej, w imię zasady *salus animarum suprema lex*, Kościół poradził sobie z trudnym problemem braku kapłanów w wielu częściach świata oraz jak ustosunkował się do wprowadzanych tu i ówdzie eksperymentów mających na celu zapewnienie opieki duszpasterskiej tym parafiom, które wskutek braku prezbiterów nie mogą mieć proboszcza. Niniejszy artykuł zwraca także uwagę na nieodzowność posługi prezbiterów w dziele zbawczym Kościoła, jak również na istotną różnicę między kapłaństwem wspólnym a kapłaństwem wynikającym ze święceń, co tak zdecydowanie podkreśla prawodawca w analizowanym niżej kan. 517 § 2 oraz wykorzystanych w pracy, pokodeksowych dokumentach prawnych dotyczących się tej kwestii.

2. HISTORIA KAN. 517 § 2

Wiadomo, że kan. 517 § 2 jest nowym przepisem, nie istniejącym w *Kodeksie Prawa Kanonicznego* z 1917 r. Po raz pierwszy został on opublikowany w Schemacie Księgi II *De Populo Dei* w 1977 r. W czasie prac zespołu „De Sacra Hierarchia” konsultorzy doszli do wniosku, że we współczesnych warunkach, odkąd w wielu regionach brak jest kapłanów, stało się często niemożliwe mianowanie dla poszczególnych parafii proboszcza. W tych przypadkach duszpasterstwo winno być realizowane w inny sposób. Postulowano, aby dwie lub trzy parafie

¹ Por. J. Renken, *Canonical Issues in the Pastoral Care of Parishes without Priests*, *The Jurist* 47(1987)2, s. 506.

mogły być tak połączone, że mianowany byłby dla nich ten sam proboszcz. Także dla różnych parafii może być wyznaczona grupa kapłanów, którzy wspólnie będą sprawować nad nimi opiekę duszpasterską. Jeżeli jednak występuje taki brak proboszczów, że nawet wymienione możliwości nie będą mogły być zrealizowane, to może pojawić się potrzeba przyznania jakiegoś udziału w trosce duszpasterskiej określonym osobom niemającym święceń kapłańskich, albo jakiejś wspólnocie wspomnianych wiernych. W tym przypadku jednak konieczne będzie wyznaczenie kapłana, który będzie kierował opieką duszpasterską, jako własny pasterz cieszący się władzą właściwą proboszczowi².

W Schemacie KPK z 1977 r. odnośny kanon brzmiał:

„Jeśli na skutek braku kapłanów biskup diecezjalny doszedł do wniosku, że do współdziałania w trosce o wykonywanie duszpasterstwa parafialnego należy dopuścić jakąś osobę nieposiadającą święceń kapłańskich, ewentualnie zespół (wspólnotę) osób, to powinien wtedy (dla takiej parafii) ustanowić jakiegoś kapłana posiadającego władzę proboszczowską, który by jako własny pasterz kierował działalnością pasterską”³.

Schemat z 1977 r. w styczniu 1978 r. został rozesłany do hierarchów i innych gremiów konsultacyjnych. Uwagi do niego miały zostać przesłane do końca 1978 r. Dyskusja zespołu „De Populo Dei” odnośnie do omawianego tu kanonu miała miejsce 19 kwietnia 1980 r. W czasopiśmie „Communicationes” można przeczytać, że niektórzy z konsultorów mieli zastrzeżenia do koncepcji powierzania parafii, nawet częściowego, osobom i wspólnotom osób nieposiadających święceń kapłańskich. Jednak sekretarz Komisji Papieskiej, Arcybiskup Rosalio Jose Castillo Lara, podzielił się doświadczeniem z jego własnej diecezji w Wenezueli. Stwierdził, że w tamtych warunkach troska duszpasterska o pewne wspólnoty wiernych (nazywane „wikariatami”) jest powierzona (oczywiście w tych sprawach, które nie wymagają wykonywania święceń) wspólnocie zakonnic. Arcybiskup mówił, iż adaptacje te w dużym stopniu czynią zadość potrzebom chrześcijan i przynoszą duchowe owoce. Po tym przemówieniu wszyscy konsultorzy zaakceptowali zaproponowany kanon jako obowiązujący, który został zatwierdzony z dwoma zmianami: kanon mówił obecnie, że kapłan kierujący działalnością pasterską raczej jest „wyposażony” (*instructus*) niż „cieszy się” (*gaudens*) władzą proboszczowską; oraz słowa „jako własny pasterz parafii” (*uti proprius paroeciae pastor*) zostały formalnie usunięte, aby nie ograniczać zbyt wąsko zakresu zadań tej nowej figury prawnej⁴.

Kolejna dyskusja nad omawianą kwestią miała miejsce 14 maja 1980 r. Jej rezultatem było następujące sformułowanie:

„Jeśli biskup diecezjalny powinien zdecydować, że z powodu braku kapłanów do współdziałania w trosce o pasterzowanie parafii należy dopuścić diakona

² Por. *Communicationes* 8(1976), s. 24; por. J. Renken, *Canonical Issues...*, s. 506-507.

³ *Communicationes* 13(1981), can. 349 § 3, s. 147.

⁴ Por. *Communicationes* 13(1981), s. 149; por. J. Renken, *Canonical Issues ...*, s. 506-507.

lub jakąś inną osobę świecką, albo jakąś wspólnotę osób, to powinien ustanowić jakiegoś kapłana, który by obdarzony władzą proboszczowską, kierował działalnością pasterską i administracyjną, który to urząd kapłan może spełniać równocześnie w kilku tego rodzaju parafiach”⁵.

29 czerwca 1980 r. wypracowane przez zespół „De Sacra Hierarchia” projekty kanonów, w tym omawiany kanon dotyczący opieki duszpasterskiej w parafii w przypadku braku prezbiterów, zostały przesłane Kardynałom, członkom Papieskiej Komisji do Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego do przestudiowania i oceny.

W Schemacie z 1980 r., który został zatwierdzony przez wspomnianą Komisję, omawiany kanon brzmiał: „Jeżeli biskup diecezjalny powinien zdecydować, że braku kapłanów do współudziału w trosce o pasterzowanie parafii należy dopuścić jakąś osobę nie mającą święceń kapłańskich albo jakąś wspólnotę osób, to powinien ustanowić jakiegoś kapłana, który by, posiadając władzę proboszczowską, kierował działalnością pasterską”⁶. Wypada zauważyć, że omawiany kanon zaproponowany przez *coetus* 14 maja 1980 r., nie pojawił się jako taki w Schemacie Kodeksu z 1980 r.

W dyskusji nad kan. 456 § 2 Schematu Kodeksu z 1980 r. członkowie komisji papieskiej przedstawili swoje uwagi mające na celu modyfikację tego przepisu. Jeden z nich zasugerował, aby ustalić następujące brzmienie dyskutowanego kanonu: (by w przypadku braku kapłanów) „parafia była powierzona w sposób nadzwyczajny i tymczasowy, jakiejś osobie [...] obdarzonej władzą proboszczowską, wypełniającą obowiązki wspomniane w kanonie 244” (Schematu Kodeksu z 1980 r.). Przywołany kan. 244 brzmiał: „tylko duchowni mogą otrzymać urzędy, do wykonywania których wymaga się władzy święceń albo kościelnej władzy rządzenia”. Konsultor wyraził tę sugestię, gdyż sądził, iż laicy mogą mieć udział w duszpasterstwie w przypadku braku proboszcza (na skutek braku prezbiterów) tylko wtedy, gdy dla takiej parafii jest wyznaczony kapłan moderator. Pozostali konsultorzy odpowiedzieli, że chociaż zaproponowana sugestia jest do przyjęcia, to jednak nie wydaje się ona konieczna, gdyż brzmienie kan. z 1980 r. wyraźnie wskazuje, iż przyczyną nadzwyczajnego powierzenia parafii musi być brak kapłanów, a końcowe wyrażenie, „kieruje duszpasterstwem” zawarte w kan. 456 § 2 Schematu z 1980 r., jest szersze niż „wypełnianie obowiązków wspomniane w kan. 244”⁷.

Inny członek komisji zasugerował, aby kanon zawierał specjalną wzmiankę o diakonach jako tych, którzy mogą mieć udział w wykonywaniu opieki duszpasterskiej. W odpowiedzi pozostali konsultorzy stwierdzili, że sugerowany dodatek nie wydaje się koniecznym, gdyż „diakoni zawsze mają, w określony zwyczajny i trwały sposób, udział w wykonywaniu duszpasterstwa w parafii. Norma tego kanonu odnosi się tylko do powierzania udziału w duszpasterstwie innym wiernym

⁵ *Communications* 13(1981), can. 349 § 3, s. 306.

⁶ *Schema Codicis Iuris Canonici*, Libreria Editrice Vaticana 1980, can. 456 § 2.

⁷ Por. *Communications* 14 (1982), s. 222; por. J. Renken, *Canonical Issues ...*, s. 508-509.

chrześcijanom, który nie otrzymali żadnego udziału w ministerialnym kapłaństwie⁸.

Liczne sugestie członków komisji i odpowiedzi Kardynałów, członków Papiejskiej Komisji do Rewizji Kodeksu zawarto w *Relatio*, które razem ze Schematem z 1980 r., stanowiły podstawę dla dokumentu końcowego sesji plenarnej konsultorów odbytej w dniach 20-28 października 1981 r. Owocem wspomnianej sesji był Schemat KPK wydrukowany 1982 r. wręczony papieżowi Janowi Pawłowi II, jako najwyższemu prawodawcy⁹. We wspomnianym *Schema novissimum* omawiany przepis jako kan. 517 § 2 brzmiał następująco: „Gdyby, na skutek braku kapłanów, biskup diecezjalny doszedł do wniosku, że do współudziału w trosce o pasterzowanie parafii należy dopuścić diakona lub jakąś inną osobę niemającą święceń kapłańskich, albo jakąś wspólnotę osób, to powinien ustanowić jakiegoś kapłana, który by, posiadając władzę proboszczowską, kierował działalnością pasterską”¹⁰.

Łatwo zauważyć, że przytoczony kanon jest bardzo podobny w brzmieniu do kanonu aktualnie obowiązującego, oprócz tego, że Schemat z 1982 r. mówi tylko o „władzy proboszczowskiej”, podczas gdy aktualny kodeks wspomina „władzę i uprawnienia proboszczowskie”. Modyfikacja ta została poczyniona w okresie tuż przed promulgacją KPK.

Historia rewizji kan. 517 § 2 pozwala na przedstawienie kilku uwag. Pierwsza to ta, że to interwencja Arcybiskupa Castillo Lara za obowiązującym unormowaniem miała znaczący wpływ na członków *coetus* „De Populo Dei” w 1980 r. Jego uwagi odzwierciedlały sytuację już istniejącą w Wenezueli, gdzie wspólnoty zakonne pełniły opiekę duszpasterską w „wikariatach”. Drugi wniosek brzmi, że od początku rewizji przepis ten był przewidywany jako odpowiedź na brak kapłanów. Trzeci uwaga: także od początku rewizji KPK stwierdzano konsekwentnie, że jakiś kapłan winien być wyznaczony, aby kierować *cura animarum*. Początkowo o wspomnianym prezbiterze mówiono, że jest własnym pasterzem parafii, który cieszy się władzą proboszczowską. Późniejsze wersje już nie deklarowały, że kapłan ten miał być pasterzem „własnym”, chociaż konsekwentnie mówiono, że ma on władzę (i, w końcu, też uprawnienia) proboszczowskie. W końcu można także zauważyć, że decyzja co do tego, czy wprowadzić w życie postanowienie kan. 517 § 2, od Schematu z 1977 r. po aktualne prawo, konsekwentnie spoczywała w rękach biskupa diecezjalnego¹¹.

⁸ *Communicaciones* 14 (1982), s. 222; por. J. Renken, *Canonical Issues ...*, s. 509.

⁹ Por. P. Hemperek, W. Góralski, *Historia źródeł i nauki prawa kanonicznego*, Wyd. KUL, Lublin 1995, s. 161.

¹⁰ *Codex Iuris Canonici, Schema novissimum iuxta placita Patrum Commissionis emendatum* atque Summo Pontifici praesentatum, Typis Polyglottis Vaticanis 1982, can. 517 § 2.

¹¹ Por. J. Renken, *Canonical Issues ...*, s. 510.

3. PRZYCZYNY POWIERZENIA PARAFII OSOBOM BEZ ŚWIĘCEŃ PREZBITERATU

Powierzenie osobom bez święceń prezbiteratu określonych zadań duszpasterskich jest zawsze sytuacją nadzwyczajną. Nie jest to tworzenie nowych parafii, ani zmiana granic parafii istniejących. Chodzi tu o nowe sposoby organizacji duszpasterstwa w istniejących parafiach. Trzeba dodać, że ta formuła różni się od innych, zwyczajnych form współpracy albo pomocy wiernych w posłudze proboszcza, o której mówi kan. 519¹².

Prawodawcy bardzo wyraźnie, ażeby nie było żadnych nieporozumień, podkreślają nadzwyczajność takich rozwiązań¹³. *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”* domaga się od biskupa, aby pouczał wiernych, że omawiane rozwiązanie jest sytuacją wyjątkową, spowodowaną brakiem kapłana, który mógłby być mianowany proboszczem oraz przypomina, że biskup ma czynić starania o jak najszybsze uregulowanie tej kwestii, jak tylko będzie to możliwe¹⁴. Instrukcja *Ecclesiae de mysterio* mówi o omawianym powierzeniu parafii jako o „podejmowaniu takich nadzwyczajnych decyzji”¹⁵, a instrukcja *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej* nazywa wspomnianą organizację duszpasterstwa „skrajnym przypadkiem”¹⁶. Przywołana instrukcja *Ecclesiae de mysterio* jeszcze wyraźniej podkreśla nadzwyczajność takiego duszpasterstwa, traktując je jako ostateczność. Proponuje, aby biskup zanim podejmie decyzję o powierzeniu parafii wiernym bez święceń prezbiteratu wziął pod uwagę możliwość posłużenia się np. kapłanami w podeszłym wieku (emerytalnym), ale jeszcze sprawnymi, albo powierzenia kilku parafii jednemu prezbiterowi lub zespołowi kapłanów¹⁷, jak również w sytuacji braku kapłanów, jaki występuje w niektórych regionach, zachował szczególną roztropność przy przyjmowaniu zrzeczenia się urzędu przez proboszczów z powodu ukończenia 75 lat życia¹⁸, gdyż

¹² Por. A. Sánchez-Gil, *Comentario al can. 517*, w: *Comentario exegetico al Código de Derecho Canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. 2, cz. II, wyd. 3, EUNSA Pamplona 2002, s. 1215-1216.

¹³ M. Visioli nazywa takie sytuacje ekstremalnymi. *I ministeri laicali parrocchiali: una lettura di alcuni documenti del magistero ecclesiale*, Quaderni di diritto ecclesiale 17(2004)3, s. 264. natomiast B. Uggé mówi o sytuacjach obiektywnie nadzwyczajnych. *Il munus regendi dei laici in parrocchia*, Quaderni di diritto ecclesiale 17(2004)4, s. 421.

¹⁴ Por. Congregatio pro Episcopis, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi* (22 febbraio 2004), nr 216 c, Città del Vaticano 2004, tekst polski: Kongregacja do spraw Biskupów, *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”*, Kielce 2005 [dalej: AS].

¹⁵ Congregatio pro Clericis et aliae, *Instructio „De quibusdam quaestionibus circa fidelium laicorum cooperationem sacerdotum ministerium spectantem Ecclesiae de mysterio”* (15 agosto 1997), art. 4 § 1, Acta Apostolicae Sedis 89(1997), s. 852-877, tekst polski: „L'Osservatore Romano” wydanie polskie 19(1998)12, s. 30-40 [dalej: Edm].

¹⁶ Congregazione per il Clero, *Istruzione Il presbitero, pastore e guida della comunità parrocchiale* (4 agosto 2002), *Premessa*, nr 5, Città del Vaticano 1999, tekst polski: Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, Poznań 2002.

¹⁷ Por. Edm, art. 4 § 1 b.

¹⁸ Por. Edm, art. 4 § 2.

„urząd proboszcza [...] można ważne powierzyć wyłącznie kapłanowi, także w sytuacji obiektywnego niedoboru osób duchownych”¹⁹. Także, na podstawie kan. 526 § 1, z powodu braku kapłanów, biskup mógłby proboszczowi jednej parafii powierzyć troskę pasterską o kilka sąsiednich parafii²⁰. Przywołany kanon wymaga, aby parafie, które są powierzone temu samemu proboszczowi były „parafiami sąsiednimi”. Jest to przejaw troski prawodawcy o skuteczność i efektywność posługi proboszcza.

Aby podkreślić tymczasowość powierzania wiernym bez święceń prezbiteratu określonych zadań duszpasterskich *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów* zobowiązuje biskupa: „niech pouczy wiernych, że chodzi o sytuację wyjątkową [...] i niech zadba o jak najszybsze uregulowanie jej, jak tylko będzie to możliwe”²¹, instrukcja *Ecclesiae de mysterio* nazywa je „nadzwyczajną formą takiej współpracy świeckich z pasterską posługą duchownych, przewidzianą w określonych okolicznościach”²², „zarządzeniem doraźnym i chronicznym problemom, jakie pojawiają się w niektórych wspólnotach”²³, natomiast instrukcja *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej* przypomina, że biskup po rozważeniu wszystkich okoliczności, w sposób zgodny z prawem może po wierzyć *ad tempus* współpracę w duszpasterstwie parafialnym jednej lub kilku osobom nieposiadającym święceń prezbiteratu²⁴.

Skoro powierzenie osobom bez święceń kapłańskich określonych zadań duszpasterskich w parafiach jest sytuacją nadzwyczajną i tymczasową, to jaka jest przyczyna zastosowania takiego uregulowania²⁵. *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1983 r. mówi o braku kapłanów²⁶, inne dokumenty o „wyjątkowych sytuacjach braku lub niedoboru kapłanów”²⁷, a także o „skrajnych przypadkach braku kapłanów”²⁸. Inni

¹⁹ Edm, art. 4 § 1 b.

²⁰ Por. J. Pokusa, *Dioceses, parishes, pastors, and pastoral care*, *The Jurist* 67(2007), s. 154.

²¹ AS, nr 216 c.

²² Edm, art. 4.

²³ Tamże, *Wprowadzenie*.

²⁴ Por. *Kapłan, pasterz i przewodnik*, nr 23; por. A. Sánchez-Gil, *Comentario al can. 517...*, s. 1222.

²⁵ Należy zauważyć, że parafia, jako określona wspólnota wiernych, utworzona na sposób stały w Kościele partykularnym, może być prowadzona tylko przez proboszcza, jako jej własnego pasterza, w związku z tym w razie jego nieobecności każde rozwiązanie jawi się jako nadzwyczajne, a przede wszystkim jako tymczasowe, ponieważ nie jest prawidłowe, aby parafia była pozbawia obecności kapłana: wystarczy uświadomić sobie, że powierzenie kierowania parafią administratorowi, którym jest kapłan, jest już rozwiązaniem tymczasowym, gdyż jest to możliwe tylko wtedy, gdy parafia wakuje lub proboszcz, na skutek uwięzienia, zesłania czy wygnania, niezdolności lub słabego zdrowia, lub innej przyczyny, nie może wypełniać pasterskiej posługi w parafii (kan. 239-240). Wszelkie formy rozwiązań tymczasowych nie są hipotezą konkurencyjną czy też czymś równającym się (na zasadzie parytetu) obecności proboszcza w parafii, stąd nie są możliwe w parafii, w której posługuje proboszcz i nie ma on przeszkód do wykonywania swojego urzędu. Zob. B. Uggé, *Il munus regendi dei laici in parrocchia...*, s. 421.

²⁶ Kan. 517 § 2.

²⁷ Edm, *Zakończenie*.

²⁸ *Kapłan, pasterz i przewodnik, Premessa*, nr 5.

prawodawcy podobnie, upatrują wspomniane powierzenie parafii z powodu braku kapłanów, którzy mogliby być mianowani proboszczami²⁹. Chodzi o niewystarczająca ilość prezbiterów w stosunku do liczby parafii³⁰. Dobitnie podkreśla to Instrukcja *Ecclesiae de mysterio*, mówiąc, że chodzi tu o „*ob sacerdotum penuriam* – a nie dla wygody albo w ramach mgliście rozumianej «promocji laikatu» itp.”³¹.

Trzeba dodać, że powierzeniu parafii wiernym nienaznaczonym charakterem kapłańskim z powodu braku prezbiterów, winna zawsze towarzyszyć nagła praca nad promocją powołań kapłańskich, która musi mieć miejsce szczególnie we wspólnotach parafialnych dotkniętych brakiem kapłanów, jak na to wskazuje wyraźnie Instrukcja *Ecclesiae de mysterio*, gdzie jest napisane: „proponowane rozwiązania problemu niedoboru wyświęconych szafarzy mogą mieć zatem jedynie charakter tymczasowy i muszą być podporządkowane nadrzędnemu zadaniu duszpasterskiemu, jakim jest troska o powołania do kapłaństwa sakramentalnego”³².

Kan. 517 § 2 wyraźnie przyznaje decyzję powierzenia konkretnej parafii osobom niemającym prezbiteratu biskupowi diecezjalnemu. To on ocenia, czy w jego diecezji brakuje kapłanów czy też nie. Sharon Euart jest zdania, że w dokonywaniu takich ocen i rozstrzygnięć biskup nie powinien zadowolnić się tylko prostym stwierdzeniem ilościowego niedoboru prezbiterów, by przydzielić każdej parafii proboszcza, ale winien prowadzić badania tej kwestii w szerszym kontekście. Według przywołanej autorki na przykład, podczas gdy w konkretnej diecezji może być wystarczająca liczba kapłanów, by byli proboszczami w każdej parafii, to może być tam faktyczny brak kapłanów do specyficznej posługi parafiom etnicznym: mianowicie, kapłanów ze znajomością języka i kultury latynoamerykańskiej, azjatyckiej, albo do innych wspólnot, jak to ma miejsce np. w Stanach Zjednoczonych. Wydaje się, twierdzi Sharon Euart, że biskup w ocenie dostępności kapłanów dla posługi w parafiach w jego diecezji, powinien rozważyć również braki prezbiterów o określonych kompetencjach, ważnych dla kierowania duszpasterstwem specyficznych wspólnot parafialnych³³.

Przed podjęciem decyzji o zastosowaniu kan. 517 § 2 biskup mógłby wysłuchać opinii rady kapłańskiej, diecezjalnej rady duszpasterskiej, albo innych, istniejących w diecezji organów, uprawnionych do wyrażenia opinii w tej kwestii. Taka decyzja wymaga także modlitewnego rozeznania przez biskupa³⁴.

²⁹ Por. *Kapłan, pasterz i przewodnik*, nr 23; Edm, art. 4§ 2; Congregatio pro Clericis, *Directorium pro ministerio et vita diaconorum permanentium „Diaconatus originem”* (22 februarii 1998), nr 41, Acta Apostolicae Sedis 90(1998), s. 879-927, tekst polski: Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu diakonów stałych „Diaconatus originem”*, Watykan 1998 [dalej: DO].

³⁰ Por. D. Busso, *El cuidado pastoral de una parroquia sin sacerdote. Algunas cuestiones canónicas*, Anuario Argentino de Derecho Canónico 8(2001), s. 174-174.

³¹ Edm, art. 4 § 1 a.

³² Edm, *Zakończenie*; por. DO, nr 41.

³³ Por. S. Euart, *Parishes without a resident pastor: Reflections on the provisions and conditions of canon 517 § 2 and its implications*, The Jurist 54(1994), s. 377.

³⁴ Por. tamże, s. 377-378. Ponieważ wprowadzenie w życie kan. 517 § 2 jest sytuacją nadzwyczajną i tymczasową, to wydaje się iż biskup przed podjęciem decyzji powinien,

4. KAPŁAN MODERATOR

W przypadku, gdy na skutek braku kapłanów, biskup diecezjalny dopuszcza do współdziałania w trosce o pasterzowanie parafii diakona lub jakąś inną osobę niemającą święceń kapłańskich, albo jakąś wspólnotę osób, to jednocześnie ma obowiązek ustanowić jakiegoś kapłana, który by, posiadając władzę i uprawnienia proboszczowskie, kierował działalnością pasterską³⁵. Moderator ma więc uprawnienia proboszczowskie. Jest to zupełnie zrozumiałe, gdyż „oczywiście funkcje, które wymagają sakramentu święceń, są zarezerwowane tylko dla świętych szafarzy”³⁶.

Moderator spełnia funkcję proboszcza w kilku parafiach, chociaż ściśle jest proboszczem w jednej z tych parafii, a w pozostałych jest kierującym (moderatorem) zadań duszpasterskich spełnianych względem wiernych przez diakona lub osoby świeckie w ramach określonych w kan. 528-535. Kierujący duszpasterstwem prezbiter to nie „własny pasterz”, jest on jednak „«właściwym pasterzem» i może otrzymać urząd «*cura animarum*» dla powierzonego sobie ludu”³⁷. Historia redakcji kan. 517 § 2 pokazuje ewolucję w rozumieniu urzędu moderatora takiej parafii. Najpierw traktowano go jako „własnego pasterza”, a w obowiązującym ustawodawstwie jest to „kapłan, który posiada władzę i uprawnienia proboszczowskie”. Posiadanie władzy proboszczowskiej oznacza, że jest on zdolny do wykonywania wszystkich funkcji przyznanych przez prawo uniwersalne proboszczom; np.: słuchać spowiedzi w granicach jurysdykcji parafii³⁸, asystować przy małżeństwach w granicach parafii³⁹ i reprezentować parafię w załatwianiu wszystkich czynności prawnych⁴⁰. Nie podlega on jednak normom o kadencji urzędu proboszczowskiego (wtedy, gdy zezwala na to dekret Konferencji Episkopatu), nie posiada stabilności w wykonywanym zadaniu, ani nie jest obciążony wszystkimi obowiązkami proboszcza np. obowiązkiem rezydencji⁴¹ albo wyznania wiary⁴². Wiele kwestii szczegółowych dotyczących się tego urzędu (np. miejsce

a przynajmniej mógłby, skonsultować się w tej kwestii z pozostałymi członkami Konferencji Episkopatu lub metropolitą czy z biskupami sąsiednich kościołów partykularnych. Por. na zasadzie analogii kan. 501 § 3, 595 § 1, 961 § 2.

³⁵ Por. kan. 517 § 2.

³⁶ AS, nr 216.

³⁷ DO, nr 41. Kierujący duszpasterstwem prezbiter nie jest „pasterzem własnym”, czyli tym, który do spełnienia swojej misji został powołany na podstawie uczestnictwa razem z biskupem w jednym kapłaństwie Chrystusa i za pośrednictwem powierzonego mu urzędu, ale jest „pasterzem właściwym”, czyli mającym władzę i uprawnienia proboszcza, aby osobiście kierował duszpasterstwem i z tego powodu zdolnym do tego, aby otrzymać zadanie *cura animarum* w określonej parafii, choć jest jednocześnie „pasterzem własnym” parafii, w której pełni urząd proboszczowski. Por. Edm, art. 4, § 2.

³⁸ Por. kan. 968 § 1.

³⁹ Por. kan. 1108 § 1.

⁴⁰ Por. kan. 532.

⁴¹ Por. kan. 533 § 1.

⁴² Por. kan. 833, nr 6; por. S. Euart, *Parishes without...*, s. 378. Wydaje się, że przez analogię do

rezydencji, zadania pastoralne wykonywane przez tego kapłana, kwestia wynagrodzenia, Msza za parafian) winno być uregulowane w prawie partykularnym (dekret nominacyjny, statut funkcjonowania działalności duszpasterskiej aprobowany przez biskupa czy prawo synodalne)⁴³. Moderator parafii podlega prawu o prowizji kanonicznej i ustaniu swojego urzędu (por. 520 - 527; 538)⁴⁴.

Tylko moderator kieruje, koordynuje, przewodzi lub zarządza parafią; te zadania bowiem może wykonywać jedynie kapłan, natomiast pozostali odpowiedzialni za parafię tylko współpracują z pasterską posługą kapłana (*participatio in exercitio curae pastoralis*)⁴⁵. Wymieniony prezbiter winien osobiście kierować powierzonym mu duszpasterstwem⁴⁶. Chodzi o to, „aby rzeczywiście i w sposób konkretny, a nie tylko na płaszczyźnie prawnej, przewodził on parafii i odpowiadał przed biskupem za jej stan”⁴⁷. W praktyce, kierujący kapłani różnie są nazywani: kapłan zarządca, kapłan moderator, okręgowy pasterz, kanoniczny pasterz, administrator, kapłan posługujący, itp.⁴⁸.

5. PARAFIALNI WSPÓŁPRACOWNICY PREZBITERA – MODERATORA

Gdy biskup diecezjalny dojdzie do wniosku, że na skutek braku kapłanów może nie być zabezpieczona troska o pasterzowanie określonej parafii, winien do współdziałania w tej *cura animarum* dopuścić przede wszystkim diakona, lub jakąś inną osobę niemającą święceń kapłańskich, albo jakąś wspólnotę osób, ustanawiając jednocześnie kapłana moderatora opieki pastoralnej⁴⁹.

Wspomniany diakon czy inne osoby są wyznaczane przez biskupa diecezjalnego. Sharon Euart zauważa, że w praktyce wobec diakona, którego dopuszczono do współdziałania w trosce o pasterzowanie w określonej parafii, jak i wobec osób bez święceń kapłańskich pełniących taką funkcję stosuje się różne nazwy: koordynator parafialny, parafialny minister, administrator duszpasterski, lider duszpasterski, dyrektor parafialny, rezydujący duszpasterski minister⁵⁰. Prawodawca przypomina jednak biskupowi konieczność czuwania, „aby powierzanie takich

kan. 526 § 1, gdzie kodeks zezwala na powierzenie jednemu proboszczowi kilku sąsiednich parafii, z racji na efektywność i skuteczność jego posługi, tak samo moderator z podobnych przyczyn winien koordynować duszpasterstwo w parafii, czy w parafiach, które sąsiadują z parafią, w której w sensie ścisłym jest proboszczem.

⁴³ Por. A. Sánchez-Gil, *Comentario el can. 517...*, s. 1219.

⁴⁴ Por. tamże.

⁴⁵ Por. Edm, art. 4 § 1 b. Funkcja kierowania parafią może być powierzona jedynie kapłanowi. Laicy z pewnością muszą być doceniani, ale gdy współpracują w duszpasterstwie parafialnym w przypadku braku proboszcza, nie mogą uważać się za rodzaj samorządu parafialnego. Por. B. Uggé, *Il munus regendi...*, s. 425.

⁴⁶ Por. *Kapłan, pasterz i przewodnik*, nr 24.

⁴⁷ AS, nr 216 c.

⁴⁸ Por. S. Euart, *Parishes without...*, s. 378.

⁴⁹ Por. kan. 517 § 2.

⁵⁰ Por. S. Euart, *Parishes without...*, s. 379.

zadań nie było powodem dezorientacji wśród wiernych co do natury i nie dającego się zastąpić charakteru kapłaństwa urzędowego, zasadniczo odróżniającego się od powszechnego kapłaństwa wiernych. Należy zatem unikać tego, aby faktycznie nie doszło do ukonstytuowania się «odrębnej struktury posług, równoległej w stosunku do tej, która ma swą podstawę w sakramencie kapłaństwa»⁵¹. Stąd trzeba zwracać uwagę, aby świeckim koordynatorom parafialnym nie przypisywano określeń lub pojęć, które odnoszą się wyłącznie do duchownych, jak np. „kapelan”, „pasterz”, „szafarz” itd.⁵². Podobnie ostrzega Instrukcja *Ecclesiae de mysterio*, gdzie redaktorzy piszą: „nie jest zatem godziwe, aby wierni niewyświęceni przyjmowali takie tytuły, jak na przykład «duszpasterz», «kapelan», «koordynator» czy «moderator» ani też inne, mogące zatrzeć różnice między ich rolą a rolą pasterzy, którym jest wyłącznie biskup i kapłan»⁵³.

Wypada zauważyć, że zadania, które parafialni współpracownicy prezbitera-moderatora mają pełnić, nie są wyszczególnione w kodeksie. Stąd biskup ma pewną swobodę i, zgodnie z przepisami prawa, pole do pewnej kreatywności w dokładniejszym określeniu zadań tych wiernych, biorąc pod uwagę szczególnie sytuacje duszpasterskie w konkretnych wspólnotach parafialnych⁵⁴. Prawodawca przypomina, że „kompetencje diakona powinny być dokładnie określone na piśmie w momencie powierzenia mu urzędu”⁵⁵. Także w przypadku laików, biskup winien dokładnie określić ich zadania w akcie nominacyjnym.

Podobnie prawo diecezjalne winno określić pewne podstawowe kwestie odnośnie do np.: umów o pracę, wynagrodzenia, zabezpieczenia społecznego, ubezpieczenia zdrowotnego (por. kan. 231 § 2), rezydencji, procedury zakończenia zatrudnienia, ustalenia procedury (kadencja, przenoszenie, rezygnacja, usuwanie) i obszarów odpowiedzialności w życiu parafii⁵⁶.

Jeśli biskup ma do dyspozycji diakonów, to oni w pierwszym rzędzie mają pierwszeństwo w odpowiedzialności za duszpasterstwo. Prawodawcy wyraźnie eksponują tę zasadę, gdy postanawiają: „jakikolwiek zadanie związane z zarządzeniem brakowi prezbitera winno być powierzane raczej diakonom niż świeckim, przede wszystkim tam, gdzie chodzi o stałą współpracę w kierowaniu wspólno-

⁵¹ AS, nr 112. Należy podkreślić, że prawo kanoniczne konsekwentnie potwierdza zasadę, że rozmaite formy udziału w opiece pasterskiej nad parafią nie mogą w żaden sposób zastąpić urzędu proboszcza. Por. Edm, art. 4.

⁵² Por. tamże.

⁵³ Art. 1 § 3.

⁵⁴ Por. S. Euart, *Parishes without...*, s. 379. Przykładem uszczegółowienia norm kodeksowych zawartych w kan. 517 § 2 i dostosowania ich do miejscowej sytuacji (a więc i kreatywności biskupa diecezjalnego w tej kwestii) może być *Estatuto de la parroquia encomendada a diáconos o comunidades religiosas* (c. 517 § 2) *Diócesis de Quilmes* w Argentynie. *Diócesis de Quilmes: Estatuto de la parroquia encomendada a diáconos o comunidades religiosas* (c. 517 § 2) z 25 marca 2003 r. Anuario Argentino de Derecho Canónico 9(2004), s. 467-476.

⁵⁵ DO, nr 41.

⁵⁶ Por. S. Euart, *Parishes without...*, s. 385.

tą chrześcijańską pozbawioną prezbitera”⁵⁷, „biskup może powierzyć diakonom zadanie współpracy w duszpasterstwie parafii powierzonej tylko samemu proboszczowi”⁵⁸, „nie należy w każdym razie zapominać, że cytowany kan. (517 § 2) przyznaje w takich sytuacjach pierwszeństwo diakonowi”⁵⁹.

Chociaż diakon jest najbliższym współpracownikiem moderatora, to jednak należy wyjaśnić wiernym, że diakon jest jedynie współpracownikiem, zaś moderatorem jest prezbiter, ponieważ tylko on jest „właściwym pasterzem” i może otrzymać urząd *cura animarum* dla powierzonego sobie ludu, dla którego diakon jest jedynie współpracownikiem⁶⁰. Diakon bowiem pełni funkcję zastępczą z upoważnienia Kościoła, kiedy trzeba zaradzić niedostatecznej ilości kapłanów⁶¹.

Kodeks nie precyzuje o jakich diakonów chodzi: czy o przejściowych (przygotowujących się do prezbiteratu), czy o diakonów stałych. Podobnie instrukcja *Ecclesiae de mysterio* mówi, że „nie należy w każdym razie zapominać, że cytowany kan. (517 § 2) przyznaje w takich sytuacjach pierwszeństwo diakonowi”⁶². Wydaje się, że prawodawca, mając świadomość, że diakoni przejściowi mogą tylko przez „odpowiedni czas, określony przez biskupa lub wyższego przełożonego, pracować w duszpasterstwie, wykonując święcenie diakańskie, zanim zostanie dopuszczony do prezbiteratu”⁶³, ma na myśli powierzanie diakonom stałym urzędu parafialnego współpracownika moderatora, który winien cieszyć się pewną stabilnością. W pewien sposób potwierdza to następujący zapis: „jeżeli chodzi o uczestnictwo w służbie pasterskiej jednej parafii – w przypadku, gdzie z powodu małej ilości prezbiterów nie może ona cieszyć się bezpośrednią opieką proboszcza – diakoni stali mają zawsze pierwszeństwo nad wiernymi nieposiadającymi święceń kapłańskich”⁶⁴. Choć wydaje się, że w poszczególnych wypadkach (gdyby nie było diakonów stałych), także diakon czasowy mógłby mieć, w ramach praktyki duszpasterskiej, powierzony urząd współpracownika moderatora.

W dalszej kolejności, gdy nie ma do dyspozycji diakonów, biskup może ustanowić współpracownikami parafialnymi moderatora wiernych bez sakramentu święceń: niewyświęconych zakonników (braci zakonnych), zakonnice, członków stowarzyszeń życia apostołskiego, instytutów świeckich, laików (mężczyzn lub kobiety), albo wspólnotę złożoną z tych wiernych. Wypełniają oni nadzwyczajną formę współpracy z pasterską posługą duchownych, „z braku szafarzy [...] mogą wykonywać pewne obowiązki w ich zastępstwie [...] zgodnie z przepisami prawa”⁶⁵. Oni tylko partycypują w *in exercitio curae pastoralis*, a nie kierują, koordy-

⁵⁷ AS, nr 93.

⁵⁸ DO, nr 41.

⁵⁹ Edm, art. 4 § 1 b.

⁶⁰ Por. DO, nr 41.

⁶¹ Por. tamże.

⁶² Edm, art. 4 § 1 b.

⁶³ Kan. 1032 § 2.

⁶⁴ DO, nr 41.

⁶⁵ Edm, *Podstawy teologiczne*, nr 4.

nują, przewodzą lub zarządzają parafią, gdyż te zadania może wykonywać jedynie kapłan.

Wszyscy ci współpracownicy, uwzględniając postanowienia biskupa diecezjalnego, współdziałają w obszarze określonym przez kan. 528 i 529, które zawierają ogólny katalog, rodzaj podstawowego zakresu obowiązków i odpowiedzialności duszpasterzy w zakresie nauczania, uświęcania i pasterskiego kierowania parafią. Obejmują one nauczanie wiernych w sprawach wiary, przepowiadanie słowa Bożego, popieranie dzieł, „poprzez które jest propagowany duch ewangeliczny, również w zakresie sprawiedliwości społecznej” (kan. 528 § 1), promowanie katolickiej edukacji, celebrowanie Eucharystii i innych sakramentów, wychowanie w rodzinach, modlitwę i udział w liturgii⁶⁶, odwiedzanie domów parafian, poszukiwanie biednych, chorych i samotnych, wspomaganie małżonków i promowanie chrześcijańskiego życia rodzinnego⁶⁷.

Jednak zakres odpowiedzialności konkretnych współpracowników moderatora będzie zależał od kilku czynników. Podstawowe znaczenie ma pozycja kanoniczna tych wiernych. Czy są oni diakonami, czy laikami. Diakon np. może wypełniać pewne określone w prawie funkcje liturgiczne, takie jak: zwyczajny szafarz chrztu⁶⁸ i Eucharystii⁶⁹, szafarz błogosławieństw⁷⁰ i homilista⁷¹, które nie mogą być podejmowane przez świeckich.

Drugi czynnik mający wpływ na wykonywanie zadań w parafii, to kompetencje tych wiernych, łącznie z kwalifikacjami naukowymi. Istotne znaczenie będzie miało także odbycie przez te osoby duchowej i duszpasterskiej formacji.

Trzecim faktorem modyfikującym zadania niewyświęconych współpracowników moderatora jest upoważnienie ich (zgodnie z prawem) przez biskupa do celebrowania pewnych sakramentów i posług liturgicznych, np. udzielania chrztu, posługi urzędowego świadka przy małżeństwie⁷² i przepowiadania słowa Bożego (oprócz homilii) w kościele lub kaplicy⁷³. Warto dodać, że szczegółowe określenie zadań współpracowników moderatora mogą nieco inaczej wyglądać w poszczególnych parafiach w granicach jednej diecezji, jak również w poszczególnych diecezjach⁷⁴.

Szczególnie ważna jest kwestia formacji laików, którym powierzono udział w opiece duszpasterskiej w parafii. Kan. 231 § 1 zobowiązuje świeckich, którzy na stałe lub czasowo poświęcają się posłudze Kościoła, aby zdobyli odpowiednią

⁶⁶ Por. kan. 528.

⁶⁷ Por. kan. 529; por. S. Euart, *Parishes without...*, s. 379-380; A. Montan, *Il Libro III: La Funzione di insegnare della Chiesa*, La Scuola Cattolica 112(1984)2-3, s. 262.

⁶⁸ Por. kan. 861 § 1.

⁶⁹ Por. kan. 910 § 1.

⁷⁰ Por. kan. 943.

⁷¹ Por. kan. 757.

⁷² Por. kan. 1112 § 1.

⁷³ Por. kan. 766.

⁷⁴ Por. S. Euart, *Parishes without...*, s. 380.

formację potrzebną do właściwego wykonywania swego zadania, by ją spełniali świadomie, umiejętnie i pilnie⁷⁵.

Jest zrozumiałe, że ci wierni winni wyznawać zdrową naukę Kościoła i odznaczać się przykładnym życiem. Do wykonywania tych zadań nie można zatem dopuszczać katolików, którzy nie prowadzą godziwego życia lub nie cieszą się dobrą opinią, albo których sytuacja rodzinna jest sprzeczna z nauczaniem moralnym Kościoła⁷⁶.

Prawo partykularne winno dokładnie określić, jakie kwalifikacje moralne winni mieć laicy, którym powierza się określone zadania duszpasterskie przewidziane w kan. 517 § 2. Im zadania świeckich będą bardziej związane z posługą nauczania i uświęcania, tym winni mieć wyższe kwalifikacje w zakresie obyczajów. Np. nadzwyczajni szafarze Komunii św. mają odznaczać się zaangażowaniem w życie Kościoła, wzorowym życiem moralnym, poważaniem wśród duchowieństwa i wiernych⁷⁷, wyróżniać się dojrzałością w wierze, a zwłaszcza odznaczać się zdrową pobożnością eucharystyczną i intensywnym życiem sakramentalnym, prowadzić wzorowe życie moralne i być solidnym w życiu małżeńskim, rodzinnym, zawodowym i sąsiedzkim, posiadać odpowiednie kwalifikacje intelektualne, aktywnie uczestniczyć w życiu parafialnym i cieszyć się poważaniem duchowieństwa i wiernych, odznaczać się sprawnością psychiczną i fizyczną, a także innymi pozytywnymi cechami charakteru, jak: otwarta i służebna postawa wobec drugich, serdeczność oraz łatwość nawiązywania kontaktów z osobami chorymi i w podeszłym wieku⁷⁸.

Lektorzy i akolici powinni odznaczać się wzorowym życiem moralnym, apostołskim oddaniem, bezinteresownością, szczerą pobożnością i gorliwym życiem sakramentalnym, szczególnym umiłowaniem Pisma św. i Eucharystii. Winni cieszyć się dobrą opinią i być akceptowani przez wiernych parafii, do której należą i w której będą wypełniać powierzone im zadania. Muszą oni posiadać także od-

⁷⁵ Kwestię formacji świeckich, którym powierza się określone zadania duszpasterskie w zakresie kan. 517 § 2 winno regulować prawo partykularne. Niewątpliwie formacja będzie zależeć od funkcji, jaką będzie pełnił laik. Np. wierni posługujący jako nadzwyczajni szafarze Komunii św. winni zrealizować określony program formacyjny, na który składa się kurs przygotowawczy oraz formacja ciągła. Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja w sprawie formacji i sposobu wykonywania posługi nadzwyczajnych szafarzy Komunii św.* (21-22 czerwca 1991), cz. I, w: *Nadzwyczajni szafarze Komunii świętej. Nauczanie Kościoła - formacja - świadectwa*, red. K. Michalczak, wyd. Pallottinum, Poznań 2009, s. 13-19. Posługujący jako lektorzy i akolici winni zrealizować stosowny program formacyjny, trwający odpowiedni czas, opracowany i zatwierdzony przez kompetentną władzę kościelną. Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja w sprawie udzielania posługi lektora i akolity świeckim mężczyznom* (2 października 2007), w: *Nadzwyczajni szafarze Komunii świętej ...*, s. 22-27.

⁷⁶ Por. Edm, art. 13.

⁷⁷ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Wskazania odnośnie nadzwyczajnego szafarza Komunii św.* (9 marca 2006), nr 2, w: *Nadzwyczajni szafarze Komunii świętej ...*, s. 20-21.

⁷⁸ Por. Arcybiskup Metropolita Poznański, *Instrukcja w sprawie formacji i sposobu wykonywania posługi nadzwyczajnego szafarza Komunii św. w Archidiecezji Poznańskiej* (20 czerwca 2008), nr 2, w: *Nadzwyczajni szafarze Komunii świętej ...*, s. 29-39.

powiednie przymioty intelektualne, stosowne wykształcenie, wyróżniać się solidnością w pracy oraz umiejętnością współpracy z innymi⁷⁹.

Diakoni i osoby konsekrowane zdobywają formację teologiczną i ascetyczną w nowicjatch i seminariach. Kandydaci do stałego diakonatu przygotowują się do posługi zgodnie z przepisami Konferencji Episkopatu w jakimś specjalnym domu (młodzieńcy), a starsi wiekiem mężczyźni, celibatariusze lub żonaci, zgodnie z programem ustalonym przez Konferencję Episkopatu (por. kan. 236)⁸⁰.

Wybrani wierni – laicy muszą także posiadać odpowiednią formację zdobytą w odpowiednich szkołach, aby mogli należycie wywiązywać się z powierzonej sobie funkcji. Stąd w ramach diecezji, czy Konferencji Biskupów, tam gdzie istnieje zapotrzebowanie na świeckich współpracowników moderatora na mocy kan. 517 § 2, winno się tworzyć ośrodki, w których kandydaci na takie urzędy będą mogli zdobywać konieczną formację teologiczną, ludzką i duchową, jak również, w określonym zakresie, duszpasterską. „Niech zatem zgodnie z przepisami prawa szczegółowego pogłębiają swoją wiedzę, uczęszczając – w miarę możliwości – na kursy formacyjne, które kompetentna władza winna zorganizować w ramach Kościoła partykularnego, dbając o to, by nie odbywały się one w seminariach, które mają być zarezerwowane wyłącznie dla kandydatów do kapłaństwa, oraz by nauczana doktryna była całkowicie zgodna z Magisterium Kościoła, a nauka odbywała się w klimacie prawdziwie duchowym”⁸¹.

6. WNIOSKI

1. Kan. 517 § 2 przewidujący możliwość powołania do współudziału w trosce o pasterzowanie parafii diakona lub jakąś inną osobę niemającą święceń kapłańskich, albo jakąś wspólnotę osób, jest nowym przepisem, nieistniejącym w *Kodeksie Prawa Kanonicznego* z 1917 r. Jego wprowadzenie do obowiązującego prawa było wynikiem stosowania takiej możliwości w sytuacjach braku kapłanów.

2. Powierzenie osobom bez święceń prezbiteratu określonych zadań duszpasterskich w parafii jest zawsze sytuacją nadzwyczajną i tymczasową, której zawsze winna towarzyszyć praca nad promocją powołań kapłańskich.

3. Decyzja powierzenia konkretnej parafii osobom niemającym prezbiteratu wyraźnie przyznana jest biskupowi diecezjalnemu, który ocenia, czy w jego diecezji rzeczywiście występuje skrajny niedobór prezbiterów.

4. W przypadku, gdy na skutek braku kapłanów biskup diecezjalny dopuszcza do współudziału w trosce o pasterzowanie parafii diakona lub jakąś inną osobę niemającą święceń kapłańskich, albo jakąś wspólnotę osób, to jednocześnie ma

⁷⁹ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja w sprawie udzielania posługi lektora i akolity świeckim mężczyznom*, nr 11. Niewątpliwie wymienione przymioty i kwalifikacje winni posiadać wszyscy świeccy, którzy współpracują w duszpasterstwie w parafii na mocy kan. 512 § 2.

⁸⁰ Por. S. Euart, *Parishes without...*, s. 385.

⁸¹ Edm, art. 13.

obowiązek ustanowić jakiegoś kapłana, który by, posiadając władzę i uprawnienia proboszczowskie, kierował działalnością pasterską.

5. Kierujący duszpasterstwem prezbiter, to nie „własny pasterz”, jest on jednak „właściwym pasterzem” i może otrzymać urząd *cura animarum* dla powierzonego sobie ludu. Posiada on władzę i uprawnienia proboszczowskie do kierowania działalnością pasterską.

6. Biskup diecezjalny mianuje parafialnych współpracowników prezbitera-moderatora, którzy mają współdziałać w trosce o pasterzowanie parafii. Jeśli biskup ma do dyspozycji diakonów, to oni w pierwszym rzędzie mają pierwszeństwo w odpowiedzialności za duszpasterstwo. Inni współpracownicy bez sakramentu święceń to: niewyświęceni zakonnicy (bracia zakonni), zakonnice, członkowie stowarzyszeń życia apostołskiego, instytutów świeckich, laicy (mężczyźni lub kobiety), albo wspólnota złożona z tych wiernych.

7. Wszyscy współpracownicy prezbitera-moderatora, także świeccy, winni mieć odpowiednie kwalifikacje i zdobyć stosowną formację teologiczną i duchową.

PASTORAL CARE IN THE PARISH IN TERMS OF CANON 517 § 2: COMMENTS AND REFLECTIONS

Summary

In this article, the author focuses on the issue of pastoral care in the parish in terms of canon 517 (2) of the Code of Canon Law. The first part of the article presents the history of canon 517 (2). The second part highlights the reasons for entrusting the parish to persons without ordination to the priesthood. The third part is dedicated to the priest-moderator leading the parish under canon 517 (2), while the fourth part discusses collaborators of the priest-moderator within the parish. Entrusting people without ordained priesthood with certain pastoral functions in the parish is always an extraordinary and temporary situation, which should always be accompanied by work promoting priestly vocations.

Keywords: parish, moderator, deacon, lay people, pastoral work

Nota o Autorze: ks. dr hab. Jerzy Adamczyk, wykładowca prawa kanonicznego w WSD w Radomiu. Jest autorem opracowań z zakresu prawa małżeńskiego, hierarchicznego ustroju Kościoła, sakramentów św. oraz miejsc świętych.

Słowa kluczowe: parafia, moderator, diakon, laicy, duszpasterstwo